

Liite Ehdotus kokeilulain 17 ja 19 §:n yksityiskohtaisiksi perusteluiksi

5 Luku. Asumispalveluja koskeva kokeilu

17 §. *Asumispalveluja koskevan toimintamallin edistäminen.* Pykälässä määritellään asumispalvelujen toimintamallien uudistamista koskevien kokeilujen tarkoitus. Tarkoituksena olisi edistää uusien toimintamallien luomista ja toteuttamista vanhuksille ja vammaisille tarkoitetuissa asumispalveluissa. Kokeilut voisivat kohdistua vanhusten ja vammaisten ohella myös esimerkiksi mielenterveyskuntoutujien tarvitsemiin asumispalveluihin. Uusien toimintamallien tavoitteena on keventää kunnille kustannuspaineita aiheuttavaa viranomaisohjausta.

Kokeiluissa on tarkoitus luoda kunnille mahdollisuuksia kehittää uudentyyppisiä vanhusten, vammaisten ja muiden erityisryhmien asumiseen liittyviä palvelumalleja. Tämä voi tarkoittaa erilaisia asumispalvelujen ratkaisuja ja tuottamistapoja esimerkiksi joustavin tilaratkaisuin, kaavoituksen keinoin, olemassa olevan asuntokannan hyödyntämisellä, eri palvelumuotojen yhdistämisellä ja resurssien joustavalla yhteiskäytöllä. Kokeiluissa tarkasteltaisiin palveluasumista koskevien nykyisten ohjeiden ja suositusten lähtökohtia ja kriteerejä sekä mahdollistettaisiin kunnille räätälöityjen ja yksilöllisten asumisvaihtoehtojen kokeileminen. Kokeilujen tavoitteena on tukea laitoshoidon purkamista ja erityisryhmien asumispalvelujen asukaslähtöisten ja kustannustehokkaiden ratkaisujen toteuttamista. Vanhusten ja vammaisten asumispalvelut, palveluasuminen ja asumisyksiköt ovat yksi keskeinen tapa kehittää ja hallita kuntalaisten tarpeiden mukaista palvelurakennetta. Laitosvaltaisuuden hallittu purkaminen on asiakkaiden, kuntien ja julkisen talouden yhteinen etu.

Säädöstasolla asumispalveluista ei juuri ole annettu tarkkoja, kuntien toimintavapautta rajoittavia säännöksiä. Valtion varoista myönnetään avustuksia muistisairaille vanhuksille, vammaisille ja muille erityisryhmille tarkoitettujen asuntojen rakentamista, perusparantamista ja hankintaa varten investointiavustuslaissa säädetyllä tavalla. Näihin avustuksiin liittyy asumispalvelukokeilun kannalta merkityksellisiä viranomaisohjeita. Avustusten myöntämisestä vastaava ARA on laatimissaan tuenhakuohjeissa määritellyt tarkemmin joitakin avustuksen saamisen ehtoja, jotka liittyvät esimerkiksi avustettavien kohteiden sijaintiin, mitoitukseen ja laatutasoon.

Sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalla on lainsäädäntöä, jolla ohjataan asumispalvelujen laatua. Kokeilulailla ei muuteta tässä lainsäädännössä asetettuja vaatimuksia. Esimerkiksi ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveyspalveluista annetun lain 22 §:ssä säädetään toimitiloista. Kyseisen lainkohdan mukaan palveluntuottajan on huolehdittava siitä, että iäkkäiden henkilöiden käytössä olevat palveluntuottajan toimitilat ovat riittävät, turvalliset, esteettömät, kodikkaat sekä muutenkin olosuhteiltaan sopivat heidän tarpeisiinsa nähden. Tällaisesta palvelujen laatutasosta kokeiluilla ei ole tarkoitus tinkiä. Säädösten lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö on julkaissut vanhusten ja vammaisten asumista koskevia suosituksia, joissa annetaan tarkempia ohjeita asumispalvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta.

ARA:n ohjeita, STM:n suosituksia sekä Valviran ja aluehallintovirastojen valvontaohjelmien tilojen ja henkilöstön mitoitusta koskevia ohjeita on viranomaiskäytännössä tulkittu yhtenäisyyteen pyrkien, ja niistä on siten kehittynyt kuntien menettelytapoja koskevaa norminomaista ohjausta. Kokeilulain tässä toimintamallissa on tarkoituksena keventää tätä

ohjausta sekä kehittää asumispalvelujen malleja ja joustavoittaa kunnille kustannuspaineita aiheuttavia suositusten noudattamiskäytäntöjä.

Säännösehdoituksessa todetaan myös, että uusia asumispalvelumalleja luotaisiin ja toteutettaisiin asumispalveluja koskevien vahvistettujen periaatelinjauksien mukaisesti. Tämä merkitsee, että kokeilujen tulee sisältää sellaisia toimintamalleja, jotka kehittävät asumispalveluja uudella tavalla mainittujen linjauksien mukaisesti. Tältä osin keskeisiä linjauksia sisältävät esimerkiksi vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan YK:n yleissopimuksen 19 artikla (eläminen itsenäisesti ja osallisuus yhteisössä) ja Euroopan neuvoston vammaispoliittisen toimintaohjelman toimintalinja 8 (elämä yhteisön jäsenenä),

Suomen perustuslain 6 ja 19 § sekä valtioneuvoston 8 päivänä marraskuuta 2012 tekemä periaatepäätös kehitysvammaisten henkilöiden yksilöllisen asumisen ja palveluiden turvaamisesta.

19 §. *Asumispalvelutoiminnan valvonta.* Pykälässä säädettäisiin ARA:n, Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston sekä aluehallintovirastojen tehtävistä asumispalvelutoiminnan valvonnan yhteydessä.

Investointiavustuslain 10 §:n mukaan ARA toimii valtionapuviranomaisena avustusmenettelyssä. ARA myöntää ja maksaa investointiavustukset sekä antaa tarkemmat ohjeet avustusten myöntämisestä ja käyttöä koskevista ehdoista, avustusten haku- ja maksatusmenettelystä sekä hakemuksiin liitettävistä selvityksistä. ARA on laatimissaan tuenhakuohjeissa määritellyt tarkemmin joitakin avustusten saamisen ehtoja. Pykälän 1 momentin mukaan ehdotetussa asumispalvelukokeilussa tarkasteltaisiin näitä ARA:n ohjeita ja tarvittaessa muutettaisiin ja joustavoitettaisiin niiden sisältöä ja tulkintaa kokeilukuntien osalta, jos tällä tavoin voitaisiin 17 §:n mukaisesti edistää uusien toimintamallien kokeilua vanhusten ja vammaisten asumispalveluissa ja keventää kunnille asumispalvelujen järjestämisestä aiheutuvia kustannuksia. Kokeilun yhteydessä tehtävät ohjeiden muutokset ja joustavoittamiset eivät kuitenkaan saa olla ristiriidassa asumispalveluja koskevien periaatelinjausten kanssa eivätkä ne saa lisätä valtion luottotappioriskiä.

Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto ja aluehallintovirastot soveltaisivat pykälän 2 momentin mukaan kokeilukunnissa asumispalveluja koskevan toiminnan valvonnassa 12 §:ssä tarkoitettua indikaattoriperusteista valvontaa.